

Σπουδαῖαι πνευματικαὶ μορφαί

Σπουδαῖαι πνευματικαὶ μορφαί

Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παλαιστίνης ἐπραγματώθη τὸ ὑψιστον γεγονός, τὸ ὁποῖον ἐσφράγισε τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ κόσμου, ἡ γέννησις τοῦ Θεανθρώπου, ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ ἐπηρεάσῃ ριζικῶς τὴν ἀνθρωπότητα, καταρρίπτουσα κάθε φυλετικὴν, ἐθνικὴν, κοινωνικὴν, γλωσσικὴν ἢ ἄλλην διάκρισιν. Οἱ Θεοβάδιστοι τόποι τῆς Παλαιστίνης καὶ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀποτελοῦν ἔκφρασιν αὐτοῦ τοῦ ὑψίστου γεγονότος καὶ κέντρα προσκυνήματος, χριστιανικῆς λατρείας καὶ θρησκευτικῆς εὐλαβείας καὶ κατανύξεως. Ἰδρύθησαν ἱεροὶ ναοὶ εἰς κάθε περιοχὴν μὲ ἀποστολὴν τους τὴν διαφύλαξιν καὶ συντήρησιν τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων, μὲ τὴν ἱεραρχίαν καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ Πατριαρχείου, τὸν κλῆρον καὶ τὸν μοναχισμόν ἀγρύπνους φρουροὺς κατὰ τῶν βανδαλισμῶν καὶ βεβήλων συμπεριφορῶν ἁλλοδαπῶν.

Ἦδη ἀπὸ τὸν 4ον αἰῶνα συγκροτεῖται τὸ Τάγμα τῶν «Σπουδαίων» μοναχῶν, ἀποστολὴ τῶν ὁποίων ἦτο ἡ ἄμεσος ἐπίλυσις προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἐγεννοῦντο εἴτε ἀπὸ τὴν συρροὴν τῶν προσκυνητῶν, εἴτε ἀπὸ περιστασιακοὺς ἐξωγενεῖς παράγοντας. Ἐντούτοις ὁ λειτουργικὸς προσανατολισμὸς τοῦ Πατριαρχείου ἐστόχευε εἰς τὴν πλήρη ἀξιοποίησιν τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάτασιν ὅλου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου.

Ἀπὸ τὰς προαναφερθεῖσας ἐκκλησιαστικὰς τάξεις ἀνεδείχθησαν σπουδαῖαι πνευματικαὶ μορφαί, αἱ ὁποῖαι ἠγωνίσθησαν διὰ τὴν διατήρησιν καὶ διάδοσιν τῆς λαμπρότητος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων καὶ συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν πνευματικὴν καθοδήγησιν τῶν Χριστιανῶν. Τὸν 4ον αἰῶνα δεσπόζει ἡ μορφή τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου, ὁ ὁποῖος μὲ τὰς περιφήμους Κατηχήσεις του προετοίμαζε τοὺς πιστοὺς νὰ δεχθοῦν τὸ ἱερὸν μυστήριον τοῦ βαπτίσματος. Τὸν 5ον αἰῶνα κυριαρχεῖ ἡ μορφή τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιου, ὁ ὁποῖος ἤσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν Γ΄ καὶ Δ΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον.

Οἱ Θεοβάδιστοι τόποι ἀπετέλεσαν, ὅπως ἦτο ἀναμενόμενον, ὁρμητήριον τῶν ἀσκητῶν, ἐκ τῶν ὁποίων μεγάλαι μορφαί ἀνεδείχθησαν ὡς πρότυπα μοναχικοῦ βίου καὶ ταυτοχρόνου ἀγῶνος διὰ τὴν ἐδραίωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ χριστιανικῆς πνευματικότητος. Τὸν 6ον αἰῶνα κυριαρχοῦν αἱ ἀσκητικαὶ μορφαί τῶν ὁσίων Σάββα τοῦ Ἁγιασμένου καὶ Κυρίλλου τοῦ Σκυθοπολίτου, καθὼς καὶ τοῦ Λεοντίου τοῦ Βυζαντίου, μεγάλου θεολόγου τῆς ἐποχῆς, πρὸς τὰς ὁποίας ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α΄ ἐπιδεικνύει μέγαν σεβασμὸν καὶ ἐμπιστοσύνην, ἀνάγων αὐτοὺς ὡς ἐφαλτήρια τῆς ὅλης ἐκκλησιαστικῆς του τοποθετήσεως καὶ πολιτικῆς.

Λαμπρὸν πρότυπον τῆς ἀγαστῆς σύμπνοιας καὶ ἐνότητος μεταξὺ τῆς ἀσκητικῆς θεωρίας καὶ τῆς ἀγωνιστικότητος διὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας τῆς πίστεως ὑπῆρξε ὁ μέγας Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος. Τὸ ἀνήσυχον πνεῦμα του καὶ ἡ ἀφιέρωσις τῆς ζωῆς του εἰς τὸν μοναχισμόν καὶ εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ὁρθοδοξίας τῆς ἐκκλησίας του ὑπῆρξαν ἀφορμὴν διὰ τὴν ἐκλογὴν του διὰ τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων. Ἐξάλλου ὡς ἀπλὸς μοναχὸς μὲ ἀκλόνητον χριστιανικὴν πίστιν ἀπεδοκίμασε τὴν αἵρεσιν τοῦ Μονοθελητισμοῦ καὶ τοῦ Μονοενεργητισμοῦ εἰς τοὺς Πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως Σεργίου καὶ Ἀλεξανδρείας Κύρου.

Οἱ σπουδαῖοι αὐτοὶ πνευματικοὶ ταγοὶ τῶν μὲ τὴν ἀδιάσειστον πνευματικὴν καὶ θεολογικὴν τους βάσιν ἐδημιούργησαν γερὰ καὶ σταθερὰ θεμέλια, ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα προσέθεσε τὸ ἰδικὸ της λιθάρι διὰ τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων καὶ ἡ Ἀγιοταφίτικὴ Ἀδελφότης τοὺς χαλεποὺς καιροὺς τῆς κυριαρχίας τῶν Ἀράβων, τῶν Σταυροφοριῶν καὶ τῆς Τουρκοκρατίας εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παλαιστίνης. Ἡ Ἀγιοταφίτικὴ Ἀδελφότης κατέφερε νὰ μείνουν ἀλώβητα τὰ ἱερὰ προσκυνήματα, ἀπὸ τὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεὲμ μέχρι τὸν Γολγοθᾶ καὶ τὸν Κενὸν Τάφον. Ἀκόμα καὶ σήμερον ἡ Ἀγιοταφίτικὴ Ἀδελφότης καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ἔρχονται ἀντιμέτωποι μὲ πλῆθος κινδύνων-ἐχθρικῶν στάσεων, αἱ ὁποῖαι στόχον ἔχουν τὴν διάρρηξιν τῆς ἐνότητος τῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως.

Α. Ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος

Ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος εἶναι ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς χριστιανοσύνης, ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς ἀγίας καὶ ἱερᾶς πόλεως, τῆς «Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν», τῆς Ἱερουσαλὴμ. Μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου διεκρίθη μεταξὺ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν καὶ οἱ Ἀπόστολοι λόγῳ τῆς ἀρετῆς του τὸν ἀπεδέχθησαν ὡς ἐπίσκοπον τῆς Ἱερουσαλὴμ. Νωρὶς ἐκτιμήθη ὑπὸ τῶν πρώτων Χριστιανῶν, ὥστε μαζὶ μὲ τοὺς Ἀποστόλους Πέτρον καὶ Ἰωάννην τὸν Εὐαγγελιστὴν νὰ θεωρῇται «στύλος» τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ (Γαλ. Β', 9). Ἡ ἀξία καὶ ἡ ἀρετὴ του ἐκτιμήθησαν καὶ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων τῆς Συναγωγῆς. Ἀναφέρεται ὅτι «διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δικαιοσύνης ἐκαλεῖτο ὁ Δίκαιος». Τὰ ὀρθὰ καὶ συνετὰ λόγια του, ἡ ἀνιδιοτέλεια καὶ ἡ φωτεινὴ μορφή του τὸν ἐπέβαλαν εἰς τὰς ἀνθρωπίνους συνειδήσεις ὡς ἱερὸν πρόσωπον. Ἀναφέρεται ὅτι «προσηύχετο γονυπετῆς προσκυνῶν τῷ Θεῷ καὶ αἰτούμενος ἄφειν τῷ λαῷ». Ὀνομάζετο Ἀδελφόθεος, Ἀδελφός τοῦ Θεοῦ, Ἀδελφός τοῦ Κυρίου, καθὼς πολλοὶ ἀγνοοῦντες τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ἐνόμιζον ὅτι εἶχε σαρκικὴν συγγένειαν μὲ τὸν Ἰησοῦν (Ματθ. Ιγ', 55). Ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος ὑπῆρξε καὶ θεόπνευστος διδάσκαλος τῶν Χριστιανῶν. Δεῖγμα τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του ἀποτελεῖ ἡ ἐπιστολὴ ποὺ ἔγραψε τὸ 50 μ.Χ. εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὴν ἀπηύθυνε «ταῖς δώδεκα φυλαῖς (τοῦ Ἰσραὴλ) ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ», ἥτοι πρὸς ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Διὰ αὐτὸ ὀνομάζεται καὶ «καθολικὴ ἐπιστολή». Εἰς τὰ πέντε κεφάλαια τῆς ἐπιστολῆς του ἀναφέρεται εἰς πλῆθος θεμάτων τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς. Μὲ ὀλίγα λόγια διαφωτίζει τοὺς ἀναγνώστας καὶ τοὺς καθοδηγεῖ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν ἀλήθειαν. Διδάσκει ὅτι δὲν εἶναι τὸ πᾶν νὰ ἀκούῃ κανεὶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐφαρμόζη, ἐνῶ τονίζει ὅτι ἡ πίστις χωρὶς ἔργα δὲν ὠφελεῖ. Κάνει ἐπίσης μνείαν εἰς τὸ ἔργον τῶν διδασκάλων ἀναφέρων ὅτι ὅσοι διδάσκουσιν θὰ κριθοῦν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ αὐστηρότερον καὶ συνεπῶς θὰ τιμωρηθοῦν αὐστηρότερον διὰ τὰ πταίσματά τους, ἐνῶ καλεῖ τοὺς μορφωμένους καὶ τοὺς ἐπιστήμονας νὰ προσέξουν τοὺς λόγους του, διὰ νὰ ἀχθοῦν πρὸς αὐτογνωσίαν. Εἰς τὸ τέλος καλεῖ τοὺς ἀναγνώστας νὰ προσεύχωνται, διότι ἡ προσευχὴ ἔχει δύναμιν, θυμίζων τὰ κατορθώματα τοῦ Προφήτου Ἠλία, ποὺ τὰ ἐπετύχαινε μὲ τὴν προσευχήν. Κλείνει τὴν ἐπιστολήν του λέγων ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Κυρίου, σώζει τὴν ψυχὴν του ἀπὸ αἰώνιον θάνατον καὶ σβήνει τὰς ἁμαρτίας του, μακριὰ ἀπὸ τὴν πλάνην. Ἔως σήμερον σώζεται ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, τὴν ὁποῖαν πολλὰς Μητροπόλεις τελοῦν εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου. Εἶναι ἡ πρώτη ἀποστολικὴ Λειτουργία, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθον καὶ αἱ Λειτουργίαι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος εἶχε μαρτυρικὸν θάνατον ὑπὸ τοὺς Σταυρωτὰς τοῦ Κυρίου. Μαρτυρεῖται ὅτι κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως Ἄνανου εἰς διὰ λιθοβολισμοῦ θάνατον, ὀλίγον πρὶν τὴν πολιορκίαν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων.

Β. Ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐαγγελιστὴς

Τὸ ἱερὸν κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον ἔχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν σειρὰν τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης. Εἶναι τὸ μικρότερον εἰς ἑκτασιν, μὲ 16 κεφάλαια. Ἐγράφη εἰς Ῥώμην, μεταξὺ 65-70 μ.Χ. Γίνεται ἀναφορὰ εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ Κυρίου, ἀπὸ τὴν Βάπτισιν Του ἕως τὴν Ἀνάληψίν Του. Δὲν γίνεται ἀναφορὰ εἰς τὴν Γέννησιν καὶ τὸν παιδικὸν βίον τοῦ Κυρίου, οὔτε εἰς μακρὰς ὁμιλίας τοῦ Ἰησοῦ. Ἀναφέρονται μόνον τέσσαρες παραβολαὶ τοῦ Κυρίου καὶ καθόλου προφητεῖαι. Ὅμως δίδεται μεγάλη ἔμφασις εἰς τὰ θαυμαστὰ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ, προβάλλοντες τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα τοῦ Χριστοῦ. Διὰ αὐτὸν τὸν λόγον εἰκονίζεται ὁ Μάρκος ὑπὸ τῶν ἁγιογράφων μὲ ἕναν λέοντα πλησίον του, συμβολίζοντα τὴν ἐξουσίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Κυρίου. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος ἀναφέρει ὅτι ὅταν εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆ ὁ ὄχλος «μετὰ μαχαίρων καὶ ξύλου» ἦλθε διὰ νὰ συλλάβῃ τὸν Ἰησοῦν, εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ παρέμεινε ἐκεῖ, δὲν ἔφυγε, «Καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ» (Μάρκ. Ιδ', 51). Ὅμως μέρος τοῦ ὄχλου τὸν εἶδε καὶ ἐπιχείρησε νὰ τὸν κακοποιήσῃ. Καὶ ἐκεῖνος ἔφυγε φοβούμενος, χωρὶς τὸ ἔνδυμά του, «Ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν». Ὁ νέος οὗτος ἦτο ὁ Ἰωάννης, υἱὸς τῆς Μαρίας, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁποίας ἐτελέσθη ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος. Ἦτο ὁ νέος, ὁ ὁποῖος «συνηκολούθει αὐτῷ», ὅταν ὁ Ἰησοῦς μαζί μὲ τοὺς μαθητάς Του βγήκε ἀπὸ τὸ ὑπερῶν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Ὁ Ἰωάννης ἔπειτα ὠνομάσθη Μάρκος. Καὶ εἶναι ὁ μόνος ποὺ ἀναφέρει εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του τὸ γεγονός. Ὁ Μάρκος δὲν ἦτο εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, οὔτε τὸν ἐγνώριζε καλῶς, καθὼς ὁ Ἰησοῦς ἔζησε εἰς τὴν Ναζαρέτ καὶ ἔδρασε εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἦτο ἀνηψιὸς τοῦ Βαρνάβα καὶ υἱὸς τῆς Μαρίας, ἡ ὁποία ἐγνώρισε τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀφωσιώθη εἰς Αὐτόν, διδοῦσα τὴν εὐρύχωρον οἰκίαν της, διὰ προσευχὴν καὶ λατρείαν ὑπὸ τῶν πιστῶν τοῦ Κυρίου. Πιθανῶς ἡ οἰκία τούτη καθηγιασθῇ ὑπὸ τοῦ Κυρίου τὸ βράδυ τῆς Μεγάλης Πέμπτης, ὅταν εἰς τὸ ὑπερῶν ἐτελέσθη ἡ πρώτη Θεία Εὐχαριστία, τελουμένη ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Μάρκος ἦτο εἷς συμπαθητικὸς καὶ εὐγενὴς νέος, μὲ σεβάσμιαν καταγωγὴν καὶ θεοσεβὲς οἰκογενειακὸν περιβάλλον. Οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Βαρνάβας ἐξετίμησαν τὰς ἀρετὰς τοῦ Μάρκου καὶ τὸν ἐπῆραν μαζί τους εἰς τὴν Ἀντιόχειαν «συμπααραλαβόντες καὶ Ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα Μάρκον» (Πράξ. Ιγ', 25). Πλησίον αὐτῶν ἐξελίχθη εἰς ἕναν ἀξιόλογον κήρυκα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Τότε ἀναφέρεται διὰ πρώτην φορὰν μὲ τὸ ὄνομα “Μάρκος” εἰς τὸ βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων». Ὅταν ὁ Θεὸς ἐκάλει τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Παῦλον νὰ ἐξορμήσουν εἰς ἄλλους τόπους, διὰ νὰ κηρύξουν τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, οὗτοι ἐπῆραν μαζί τους καὶ τὸν Μάρκον διὰ βοηθόν. Ἄφησαν τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐπῆγαν εἰς τὴν Κύπρον, τὴν πατρίδα τῆς μητρός του καὶ τοῦ Θεοῦ του, Βαρνάβα. Ἀπὸ τὴν Σαλαμίαν ἕως τὴν Πάφον ὁ Μάρκος προσέφερε τὰς ἱεραποστολικὰς του ὑπηρεσίας μὲ σθένος καὶ δύναμιν θαυμαστήν. Ὅταν ἐπέρασαν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὁ Μάρκος δὲν ἠκολούθη τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ ἐπέστρεψε εἰς Ἱεροσόλυμα. Διὰ αὐτὸν τὸν λόγον, ἀργότερον εἰς τὴν δευτέραν ἐξόρμησιν, οἱ Ἀπόστολοι ἔφθασαν εἰς σοβαρὰν διαφωνίαν, «ἐγένετο δὲ παροξυσμός, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων» (Πράξ. Ιε', 39) μὲ ἀποτέλεσμα ὁ Βαρνάβας νὰ λάβῃ ὡς συνοδὸν καὶ βοηθόν του τὸν Μάρκον καὶ νὰ ἀναχωρήσουν πρὸς Κύπρον, ἐνῶ ὁ Παῦλος νὰ λάβῃ ὡς βοηθόν του τὸν Σίλαν καὶ νὰ ἀναχωρήσουν πρὸς Ἀντιόχειαν. Ὁ Παῦλος δὲν τὸν ἐδέχετο, καθὼς «ἤξίου τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπααραλαβεῖν τοῦτον» (Πράξ. Ιε', 38). Ὅμως οὗτος ὁ παροξυσμὸς δὲν ἐδημιούργησε ἔχθραν. Ἀντιθέτως, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὸν ἀναφέρει εἰς τὰς ἐπιστολάς του, ὁ δὲ Μάρκος ἠύρισκετο πλησίον του, ὅταν ἦτο φυλακισμένος εἰς

τὴν Ρώμην. Εἰς τὴν Ρώμην ὁ Μᾶρκος συνήντησε τὸν πνευματικόν του πατέρα, τὸν ἀπόστολον Πέτρον, τὸν ὁποῖον ἠκολούθη ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Ἦντο μαρτυρικὸν θάνατον εἰς Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου, ὅπου τὸν ἔσυραν μὲ ὀρμὴν οἱ εἰδωλολάτραι εἰς χῶματα καὶ λίθους. Ἦγνόουν ὅμως ὅτι ἡ ψυχὴ του εἶχε ἀνέβει εἰς τοὺς οὐρανοὺς «Σύροντες γῆν Μᾶρκον οἱ μισοῦντες, πρὸς οὐρανοὺς πέμποντες αὐτὸν ἡγνόουν». Τὸ μαρτυρικὸν σῶμα τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου ἐτάφη ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὰ λείψανα μετεφέρθησαν ὑπὸ εὐσεβῶν ἐμπόρων εἰς Βενετίαν τὸ 828 μ.Χ.